

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ ՀԱՐԱՐ 21 ՅՈՒՆԻՍ 1869

ԹԻՒ 860

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փարիզի մէջ հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ, այսինքն ժողովրդեան մէկ մասին անկախութիւնները և անոր խոստովանող ընթացքը զադարեցան ոստիկանութեան ազդու միջոցներով, և այս օրուան օրս 1900 հոգիի չափ բանտարկուած, քանի մը լրագիր ջնջուած և շատ լրագրագետներ ի դատ հրաւիրուած են զրոյիչ յօդուածներ հրատարակելու համար: Այս այսպիսի բռնի հանդարտութիւն մըն է որ հաստատուեցաւ. սակայն միաքերը ամենին հանդարտ չեն, խաղաղասէր տնային կրցաին աղատասէր կուսակցութեան անխոհմ ընթացքին վերայ, որ Վաղդի աղատութիւնը վտանգի մէջ գրաւ և ոստիկանութեան խիստ վարմունքը արդարացայ: Իսկ աղատասէրները կը խորհին ազդային խորհրդանոցին միջոցաւ գէտ գնել կայսերական կառավարութեան առաջարկութեանցը և անոր ընթացքին արդիւք ըլլալ:

Իրաց այս վիճակին մէջ և ազդային նոր ընտրութեանց ասլն շատերը կուղէին իմանալ թէ կառավարութիւնը ի՞նչ ճամբայ պիտի բռնէ: Արտուէն կայսրը՝ նորընտիր Երեսփոխան մասիւ ար Վաղդի զրաւ մէկ նամակաւ զոր փարիզի լրագիրները հրատարակեցին, կը ծանուցանէ թէ իւր կառավարութիւնը ամենին միաջ չունի ոչ իւր հետեւած սկզբունքը փոխելու և ոչ զխաւոր պաշտօնատարներ զոհելու՝ ժողովրդեան մէկ մասին կիրքը գոհ ընելու համար: Կառավարութիւն մի, կըսէ կայսերական նամակը, որ իւր պատիւը կը ճանաչէ և հաշտուողուն պահել կուղէ զայն, պէտք է ամենին զինուորներ ընել ոչ ժողովրդական ճնշման, ոչ ընդ քարշ ամման և ոչ ապստամբական խռովութեան:

Այսու ամենայնիւ կէսպաշտօնական օրագիրները՝ որոնք կայսերական կառավարութեան բերանը կը ճաւարուին, կը հրատարակեն թէ կարեւոր խնդրոց մանց լուծուած՝ որոց վրայք զաղիկացի ժողովուրդը իրաւամբ մեծ հոգ կը տանի, ուրիշ յարմարագոյն ժամանակի մը թող արուեցաւ:

Նախկէն կայսրը ամսոյս Յին մեծ հաղկերոյթ մի առաւ թիւղէրի պալատը ի պատիւ իշխանութիւն փոխարքային: Արիւն խորհրդութիւնը փարիզէն 1 օր տոն զնաց, ուր օգոստոսական թագուհին մեծ յարգանք ընդունելով իշխանութիւն խորհրդէն անոր քով պատուոյ պաշտօնակալ կարգեց զարաւ Ալֆրէտ Բաճէթը, յորչափ ժամանակ որ խորին փոխարքայական խորհրդութիւնը յԱնգղիա պիտի մնայ:

Այսպիսի աղատասիրական նոր Սահմանադրութիւնը ընդնցաւ ու մեծ սիրով և ուրախութեամբ ընդունուեցաւ բոլոր ժողովրդէն. միայն թէ քանի մը քաղաքացի մէջ կը ընին աղբեղութեամբը այնչափ համակրութիւն չգտաւ: Այս երկրին եռապետական կառավարութեան մէկ անգամը՝ մարաջախտ Սերրուտոն՝ թագաւորութեան խնամակալ (բէժան) անուանեցաւ ազդային ժողովոյն քուէարկութեամբը և 193 ձայնից առաւելութեամբ ընդգէմ 45 հակառակորդաց: Ուստի յիշեալ մարաջախտը՝ պաշտօնէից խորհրդով մի, Այսպիսի թագաւորութիւնը պիտի կառավարէ սահմանադրապէս, մինչև որ ազդային խորհրդանոցը արժանաւոր թագաւոր մի գտնէ, զոր բաւական ժամանակէ ի վեր կը փոխէ: Այս և ասոր նման պատճառներով, յայտնի է թէ անգործութիւնը և ապահովութիւնը տակաւին կատարելապէս հաստատուել են այս երկրին մէջ:

Հունգարիոյ ազդային խորհրդանոցին մէջ պարնի Միլէթի երեսփոխանը՝ հարցոյց կառավարութեանը թէ՛ միթէ ստոյգ են այն համբաւները որ կը խոսին թէ Աւստրիոհունգարական կառավարութիւնը Պոսնիայի սահմանաց մօտ պատերազմական մեծամեծ պատրաստութիւններ կընէ՝ որոց նպատակն է յիշեալ նահանգին վերայ յարձակիլ և տիրել անոր: Ի պատասխանի այս հարցման՝ Հունգարիոյ պաշտօնէից խորհրդոյն նախագահ Աւստրիայի կոմսը ըսաւ թէ զրոյցուած պատերազմական պատրաստութիւնները անհիմն են, ինչպէս նաև Պոսնիայի տիրելու գիտատրութիւնը՝ քանզի մեր օգուտը կը պահանջէ որ զրացիութեան բարեկամական կապակցութիւնները

հաստատուն պահուին և զրացի ազգաց հետ մեր ունեցած առևտրական փոխադարձ յարաբերութիւնները աւելնան: Այս միջոց է Հունգարիոյ քաղաքականութիւնը. որ բոլորովին կը համաձայնի Աւստրիոհունգարական հասարակաց կառավարութեան քաղաքականութեանը հետ. որ հիմնեալ է ի վերայ սկզբան խաղաղութեան հաստատուն պահուելուն և անմիջապէս մտութեան Արեւելեան զրացի ազգաց դէմ: Այսպիսի է թէ, յաւելցուց Աւստրիայ կոմսը, մեր այս անմիջապէսութեան սկզբունքը ինչ ինչ սահմաններ և պայմաններ ունին. որոնք միւս տէրութեանց անմիջապէսութիւնն է: Իսկ կուղէ որ, թէ այս պայմանը բունարարուի ուրիշ ո՞ր և է տէրութեան մի, յայնժամ Աւստրիոհունգարական տէրութիւնն ևս անմիջապէսութեան սկզբունքը մէկ կողմ պիտի թողու:

Եւրոպիոյ լրագիրք մմանք կը հրատարակեն թէ խորհրդոյն իրան և իշխանութիւն կառավարութեան մէջ ինչ ինչ պատճառաց համար, զորս մանրամասնաբար կը բացատրեն, ցրտութիւն մի կը տիրէ ժամանակէ մը ի վեր: Այս լուրերը անհիմն կերեւին մեզ, մանաւանդ որ իշխանութիւն ներքին գործոց տեսուէ վսեմ: Հէրիֆ փաշան պաշտօնական կերպիւ հերքած է զանոնք՝ յաւելցնելով թէ խորհրդոյն իրան ու իշխանական կառավարութեան մէջ եղած յարաբերութիւնները երբեք այս աստիճան սիրալիր և անկեղծ չեն եղած, որպէս են այժմ:

Այլապէս նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակեցինք թէ խորհրդոյն Պոսնիոյ յիշատակագիր մի տուած է օտար տէրութեանց զեկպաններուն ի վրէժ, ի մասին վարեմի զաշխարհութեանց, որով օտար հպատակներուն ինչ ինչ արտօնութիւններ չեն նորհուած են օսմանեան տէրութեանը մէջ: Ահաւս սիկ յիշեալ յիշատակագրոյն թարգմանութիւնը, զոր ուղարկութեան արժանի կը համարեմք:

1. Դաշնագրութեամբ շնորհուած արտօնութիւնները՝ միմայն օտար հպատակաց յատկացեալ իրաւունքն են. սակայն այս դաշնագրութեանց մէջ ամենին զոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՄԵՍԻՅ

Ո՞ր ցուրտ հարմանք դուք Մայիմանք, տակը կը գնէ Ձի կը գն զնաչայն՝ զվերային իրաց է և զերկնային: Մամուկալատ աղբերակունք, հովանիք անառապալտք, Եւ կրագք Պէնդոսեան, զոյղ ընդ կեանքանցըն Ստեփան, Ոչ են ևս ոյլ հրճուական: Եւ դու ձայն իմ աղեկա՛յիս, Հոգեայ հրով ո՞վ կըսայիս ի չլիմուն սրբամաքութիւն: Գուշակն՝ տաժամանակս յապայտ յաղաղականալ, նուազեաց թէ կոյս յղտայի, որդի ծնցի, և ի Յեկարականըն ի յարմարոյն առաքիլ բարոյնակ իմն կըլ ծագեալին: Ոյր ծագիկն նախական անոյ՜ հոգիք ընդ զերկնս: Հոգին արթիւնեմ աղարկոյն վերայ տառանկացէ, Եւ ի նորին ի ձայնն՝ խորհրդականն իջցէ Ալլաւին: Ո՞վ կըլինք՝ անառապա՛ ի վերուստ յողաղին հեղէ՛ք նեկտոր: Եւ մեղմական լուծեմք յողեցէ՛ք դուք զախորժ գաղ: Օճան մեծ՝ հիւանդաց բուժականն լիցի բոյսն, և ակարաց, Ի մերկէ բաղքը ապաւտան, և ի տապոյ չուք հովանի: Դադար ողջոյն առցին մեղք, և դուք նախնիք ապաւտացին: Սրբարութիւնն կերտարձ՝ զվերն տիեզերքէ արմաւենի, Հաղտութիւն ընդ տիեզերս ցուպն տիեզերքէ արմաւենի, Եւ մարտադարձ տնմեղութիւնն անառապա իջցէ յերկնստ: Ամբ ի ձեպ ուժգին սահեցցին, և ակնկալեալն կըլցէ այդ: Թոխս ընդ լոյսն օն տրձակա՛, մանուկ զիմա՛, Եւ ի ծնունդ: Տե՛ս, բնութիւնն ձեռքէ իւր նախկին բողբոջն ընծայել: Զոյղ ընդ համայն անառապալտք կենդանաւոր հոտոյն զարմայնոյ:

Տե՛ս, Լիւանան բարձրակարգաւ դիւրն ի վեր ձգէ կատար: Տե՛ս, անառաք երկրագին ի լերին դան ի կայտիստ: Տե՛ս, ինկալը ամպը՝ ի խորհրդէ Սարոնայ կաննն ի վեր, Եւ ծագեալտ գաղաթն կարմնայ հոտիք բուրբ զերկնս: Ունկղիր, ձայն խնդարի զղաշտս մեղաւորս զուարթ առնէ, Թէ զճանապարհն պարտաւտ կայո՛, Աստուած, Աստուած երեւի: Աստուած — Աստուած, ձայնատու զարձաշանգս կրկնէն բլրաք: Բարոզ վիմը կարգան զհուպ գալուտեմն Աստուածութեան: Երկրոս, տես, քան լուծանեմ ի կամորն ընկալու երկնայ: Իջէ՛ք լերինք՝ իջէ՛ք ի վայր և դուք ձորք կըլք ի վեր: Խոնարհալ գլխով, նոճիք, ձոն մատուցէք և նուէր: Մեղմ լերոս վիմը ապաւտածուտը, տեղի տուք հեղեղ սրաւազ: Փրկի՛չ զոյ, ի համայն նախնի գուշակեալ տեսնողաց: Ունկն դուք զիւր խուրք և համայն կոյրք, զի նա այժմիկ արդ ի թանձրագոյն թաղանթոյ չող տիեզերք տեսողական, Եւ լուսաղիլը զրբբոք տալայ զիմն տիեզերքէ: Ի նա, որ զղժուարաւոր զանցս բացցէ ձայնից, Եւ բաց լսկեաց տուցէ լսկ զնուաղաց ձայնս հեղաշար: Համրն առցէ երգել, և կազն դիւրն յառաջել զղաւազան: Եւ հրճուալիւս ի կայտիստ զերթ ոտառտուն այժմ եկեացէ: Լայնատարրն տիեզերս ոչ հաւաչանաւ ոչ հրճելին լուրիցէ: Զհամայն դառն զարտառուս ի յաշայ բնակից սրբեաց: Մաշն զաղաւանդեալ պնդեալ կաշկանդեացի զղթայիւք, Եւ սանդարամեան խոր անդնոց վէրս յաւէժս կրեացէ: Որդո՛ն հովիւ բարի ի խնամ՝ դիւրն տե՛ս զգեղմաբարձ, Զգալարաբոյս որոնէ ձարակ, և մարտադոյն զօր: Ի խնդիր կորուսելոյ լինի, և զմոլորեալն առաջնորդէ, Զտիւն ի բուն զիտէ՛ զնախն, զգլխերն ի զլուս խնամ տանէ, Զգառն զողարիկ յիւրումն ընկալնու բառնայ ի գիրկս:

Թեանց զօրութեամբը կըտրուին : Ահաւասիկ մեր ըսածին մէկ օրինակը :

«Անի մը ամիս կայ, օտար տէրութեան հպատակ մի հրաւիրուեցաւ ներկայանալ Քաղաքապետական խորհրդոյն աստանին առջեւ՝ պատասխանելու համար իւր բնակած տանտիրոջը պահանջմանը ի մասին վարձուց : Հետեւեալը դատաւարանեցաւ տունէն ելել ի վերջը Սարտի և վարձքէն մնացած պարտքը վճարել : Տունը պարտքէն ժամանակը հասաւ, բայց տանտիրոջը ջանքը անօգուտ եղաւ զանի տունէն հանելու համար, և այսպէս ամիս մը անցաւ : Վերջապէս վարձուորը նորէն ի դատաստան հրաւիրուեցաւ : Բայց չուզելով երթալ, առանց իւր ներկայութեանը պատասխանեցաւ, և այս որոշումը յուղարկեցաւ իւր տէրութեան գիւնատունը : Թէպէտեւ դատաւարան ետ վարձուորը դէմ դրաւ, բայց յայտնեց հրապարակաւ թէ մտաւր տունը պիտի պարզէ : Զայնմամբ տանտէրը՝ իւր ընդունելու վարձուց երաշխաւորութեանը համար, խնդրեց որ կահկարասիքը տունէն չվերցնէ, ուստի քաղաքապետական խորհրդոյն կողմէն գործակալ մի գրուեցաւ որ տունը հսկէ և անկէ բան մի դուրս չիլլէ : Անի մը օր յառաջ վարձուորը փորձ փորձելով զաղտնապէս տունը պարզ պիտի, իւր կահկարասիքը ճամբան արդիւնեցան և դէպ ի քաղաքապետական ասպարանքը կըտանէին երբոր վարձուորը ներկայացաւ ընկերութեամբ իւր գիտականատան քաղաքի մը, և հրամայեց քաղաքապետական գործակալին որ թողտայ իւր տան կարասիքը : Բայց գործակալը անոր խօսքին ակնաջ չկատելով, քաղաքը իւր դանակը քաշեց և սպառնացաւ : Այսու ամենայնիւ ոստիկանութեան միջոցաւ քաղաքը բռնուեցաւ և յիշեալ կահկարասիքը քաղաքապետական ասպարանքը ի պահեստի գրուեցան :

«Այսմիջոցաւ դեռ պահանջուող կամքատանէ թէ քաղաքապետական խորհուրդը իւր իշխանութիւնը չարաչար գործածեց : Բայց մեք անկեղծութեամբ կըսեմք թէ իշխանութեան չարաչար գործածութիւնը պահանջատան կողմէն է» :

Այսպիսի դէպքեր իշխման մէջ ևս շատ տեսած ենք և օսմանն ան խեղճ հպատակները շատ ներշնչութիւններ կը քաշեն երբեմն մինչև որ իրենց տուներէն հանեն և վաճաքը առնուն օտար տէրութեան հպատակէ մը, որ պարկէշտութեամբ չփայլիր :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Եղիպտոսէն հետեւեալ նամակը յուղարկած են մեզ ի հրատարակութիւն :

Գահիրէ, 14 Յունիս 1869

Յարգոյ խմբագիր Արշակ :

Եղիպտական կառավարութիւնը՝ ինչպէս գիտէք, մեծամեծ պատրաստութիւններ կընէ՝ արտաքոյ կարգի շքեղութեամբ աստախմբելու համար Շուէդի ջրանցքին բացուելուն հանգիստը, որ ներկայ տարւոյս հոկտեմբերի 4-16ին պիտի կատարուի :

Բարձրադաստի փոխարքային կառավարութիւնը Երուսաղիմ վեհապետները այս մեծաշուք հանդիսին հրաւիրելէ ի վատ, Եղիպտոսի ամեն ազգաց հոգեւոր Առաջնորդներն ևս, այսինքն Պատրիարքներն ու եպիսկոպոսներն հրաւիրելու վերայ է մարդաւսիրաբար : Այս պատիւը կըլսեմք թէ արդէն եղած է ձեռնաց, Վաթիկի Հայոց ու խփթիներուն Առաջնորդացը, իսկ մեք Եղիպտոսահայքս դժբաղդաբար տակաւին առանց հոգեւոր հովուի ըլլալով, հրաւիրել պատիւէն դուրի մնացինք մինչև ցայսօր, քանզի հասարակ եկեղեցականաց հրաւեր պիտի չըլլայ եղբեր : Կըսուի թէ Եղիպտական իշխանութեան կողմէն բացատրութիւն խնդրուեց է ազգային երեւելիներէն մեր Առաջնորդին երբ դալուն նկատմամբ, բայց որոշ պատասխան մը չեն կրցեր տալու : Եւ կը խորհին եղբեր որ, եթէ մինչև ջրանցքին բացուելուն մտանալը՝ մեր ընտրած Առաջնորդը չիգայ, անոր փոխանորդութիւնը խփթիներուն պատրիարքին յանձնեն : Այսինքն ազգային այս պատրիարքը՝ որ Եղիպտոսի Հայոց ազգին ևս ներկայացընէ ջրանցքին բացուելուն հանդիսին մէջ : Քանզի մեր երկրին Հայ ժողովրդեան և խփթիներուն մէջ ի վաղուց անտի մեծ սէր և համաձայնութիւն ըլլալով ի հոգեւորս, շատ անգամայնպիսի փոխանորդութիւններ կըպատահին : Բայց յայտմանէ լսած ենք թէ ժամանակ մը՝

մեր արժանայիշատակ Առաջնորդ Գահիրէի Ա. Արքեպիսկոպոսը կօծէ եղբեր խփթիներուն Պատրիարքը : Արքեպիսկոպոսը, յարգոյ խմբագիր, անշուշտ պիտի ցաւիք մեզի հետ, որ հոգեւոր Առաջնորդ մի չունենալովուս պատճառաւ, յիշեալ ժողովրդեան պատրիարքը երբեմն եղիպտոսահայոց ազգային գործքերը լեմընցելէ ի վատ, այժմ ևս շատ հաւանականաբար իբրեւ ազգային հոգեւոր հովիւ պիտի ներկայանայ ջրանցքին բացուելուն մեծ հանդիսին մէջ :

Միւս ևս այլն :

Այս նամակին վերայ Կ. Պոլսոյ ազգային խառն ժողովոյն ծանր ուշադրութիւնը հրաւիրելով, միանգամայն ցաւօք սրտի կըծանուցանեմք, թէ մեր լսած նուս նայելով՝ Գահիրէի ազգային Վարչութիւնը խեղճ վիճակի և մեծ անկարողութեան մէջ կ'ընդունի, ամեն բան երեսի վերայ թող տրուած է, խօսքի տէր պարկէշտ անձինք ազգային գործքէ քաշուած և այս գործքերը մնացած են այնպիսի հասարակ մարդոց ձեռքը, որոնք գրեթէ իրենց ստորագրութիւնը անգամ դնել չեն գիտեր : Ազգային գործքին միայն դուրս բաց է իսկ աշակերտը ըստ մեծի մասին ցըրուած և վարձապետները գրեթէ քաշուած են : . . .

Ահա ժողովրդեան մը իւր ընտրած առաջնորդը չյուզարկուելուն դառն պտուղները, որոց վերայ չենք կրնար հաւատալ թէ Կ. Պոլսոյ ազգային մեծ արդոյ Վարչութիւնը չպիտի ցաւի, թէ ևս այս ազգաւիս կացութեան պատճառը ինքն կըհամարուի :

. . . Պարոն խմբագիր,

Ազգային յառաջադիմութեան խորհրդով աջակից գտնուել գովելի է, սակայն աւելի մեծ գովեստներու արժանի կըհամարուանայ այն անձն որ իւր խորհրդը գործով ու արդեամբ կըպահէ :

Առաջին անգամ չէ որ մեր ընտիր բարեկամ, մեծաօգուտ Յովնանէս Փափագեանի ազգօգուտ խորհուրդները կիրառեն և բազմաթիւ Հայ միւստորներու գլխաւոր գլուխ և օրինակ կ'ընծայեն : Թէ և հայրենի երկրէն հեռի, թէ և Եւրոպայեան Հայոց ոմանց պէս քաղաքակրթութեան հրաշքով մէջ իր տոհմայինները մոռնալու պատճառներ ունի, բայց միշտ սկզբունքի մը, զգացումի մը կըծառայէ նա : Այս սկզբունքն է ազգային յառաջադիմութեան մէջ հաւատ : Այս զգացումն է ազգային հիմնարկութեան համար սէր : Այս սիրով կապրի մեծաօգուտ Յովն. Փափագեանի իր արեւակիցներու մէջ, կ'արդիւնոյն իսկ այն վարձարանին մէջ, ուր առաջին անգամ ուսումի ճաշակն ու հայրենասիրութեան հրաշքը ստացաւ, և յօգուտ ազգին արշիւնաւորեց և կ'արդիւնաւորէ անգուլի Մեծաօգուտ Յովն. Փափագեան աշխարհացոյց հայապիւր չոր տասնութներու կարօտութիւնը տեսնելով՝ առաջադրեց իր շինել տալ, ինչպէս որ իրօր շինել տալու վրայ է, սակայն իր վաթաքին հակառակ դրոճը երկարելուն՝ արժան դատեր է Անգղիա ուղղուելու առթիւ՝ անգլիապիւր ութ կողոր մեծկապ և գեղեցիկ աշխարհայայցներ գնել և քաղաքի երկսեւ վարձարաններուն նուիրել :

Մեծաօգուտ շնորհակալութեամբ ընդունեց և նոյնը հրապարակաւ յայտնել արդեւ : Ուստի այս պարագայիս մէջ թէ մեծաօգուտ շնորհակալութեան և թէ բոլոր հասարակութեան զգացումներուն թարգմանն եղած կըլլամ, այս ջերմագին շնորհակալեաց յայտարար գիրն ուղղելով մեր հայրենակից նուիրատուին, որ քաղաքի երկսեւ վարձարաններուն մէկ պահապը լցուց և իմ ու աշակերտացս շնորհապարտութեան նոր իրաւունք մը ստացաւ :

Խնդրելով . . . պարոն խմբագիր, որ սոյն երկտող գրիս անկիւն մը շնորհէք ձեր պատուական լրագրին մէջ, մնամ յարգանքօք :

Տնօրէն

Զմիւռնիա, 12 Յունիս 1869 : Մ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

Կ. Պոլսոյ ազգային Վարչութեան հինգ անդամները՝ այսինքն մեծաօգուտ Փափագեանի Վեհօրդ, Սերգիւն, Սարգսուտեան Սիմօն, Վեաթիկեան և Եղիպտոսէ Գեղեցիկները ժամանակէ մը ի վեր հրաժարած ըլլալով, անոնց տեղ հինգ ուրիշ երեւելի անձինք ընտրուեցան և այս ընտրութիւնը Բարձրագոյն Դռնէն վաւերացաւ : Երբեք անդամք են մեծաօգուտ և անարք Պարտիզյանեան, Կարապետ Գարակէօզեան, Սիբայէլ Յակոբեան, Յարութիւն Վարսամաճեան, Սերգիւն Կիւլպենկեան և Գեղեցիկը :

—Կ. Պոլսէն հետեւեալ ազգային ցաւալի լուրը կըծանուցանեն մեզ : Ամբոյս 13ին օգոստոս, Սուլթանին գահակալութեան տարեգարձին առթիւ մեր

ամենաճշգրտագէտ սրբազանը քանի մը եպիսկոպոսաց ընկերութեամբ կայսերական պալատը երթալով, որպէսզի միւս հպատակ ազգաց հոգեւոր հովուաց հետ լորին կայսերական վեհափառութեան ներկայանալու պատիւը ունենայ, և այնինչ ըստ վաղեմի սովորութեան մեր Տեղապահ սրբազանը կըսպասէր որ Յունաց Ս. Պատրիարքէն ետեւ ինքը մտցնեն վեհապետական սրահը, կըտեսնէ որ հոռմէական Հայոց պատրիարք Հասունեան դերասպանը կըհրաւիրուի և իրմէ առաջ իւր խոնարհ շնորհակալութիւնը օգոստոսափառ Սուլթանին մատուցանելու պատիւը կ'ունենայ : Ասոր վերայ՝ Տեղապահ սրբազանը մեծապէս ցաւելով, և ազգային պատիւը Հասունեան դերասպանին ազգեցութեանը զոհուած տեսնելով, այլ յայլմէ կըլլայ, իւր դատողութիւնը կըշփոթի և առանց կայսերական վեհափառութեանը ներկայանալու կըհամարձակի վերագառնալ ի պատրիարքարան :

Այս ծանր դէպքէն ետեւ Տեղապահ սրբազանը իւր պաշտօնին մէջ մնալը արժան չհամարելով իւր հրաժարականը կըգրէ և Բարձրագոյն Դուռը կըյուղարկէ : Սակայն հրաժարականը քարձապատիւ Մեծ-Եղիպտոսին ձեռքը չհասած՝ ետ կ'առնուի խառն ժողովոյն մէկ անդամէն, որ այն միջոցին Բարձրագոյն Դուռը կըպահուէր : Այս ձախողութեան վերաբերելով Կ. Պոլսոյ մեր ազգայնոց վերայ տնուր տպաւորութիւն մի ըրեր է և բազմաթիւ եկեղեցական ու աշխարհական երեւելի անձինք ի պատրիարքարան երթալով, ազգային են զԵրեմի Սրբազանութիւնը որ հրաժարելու գիտաւորութիւնը ետ ձգէ :

—Ամենապատիւ Զաւարեանց տէր Սարգիս սրբազան արքեպիսկոպոսը՝ ամենայն Հայոց վեհափայլ սրբազանսուրբ Վաթիկիոսին հրամանացը համեմատ ամսոյս 14ին Կ. Պոլսէն մեկնեցաւ ի Ս. Եղիպտոսին երթալու ազգօգուտ գործոյ մը համար :

«Երբեք Սրբազանութիւնը, կըսէ Մաթիւ լրագիրը, այս ուղեկցութեան առթիւ բարձրա՛ : Մեծ-Եղիպտոսին հրաժարական այցելութիւն մը տուաւ ի Պէպէք Երեմի Բարձրութեան ասպարանքը և կ'եսմամու չափ տեսակցելով, Հայոց ազգին դարաւոր հաւատարմութեան հաւաստեց Ներկայացուց Կ. Բարձրութեան, և խնդրեց որ կայսերական կառավարութիւնը իր հայրական խնամքն ու սէրն անպակաս ընէ այս հաւատարմ ազգին վրայէն : Բարձրագոյն Վաթի փաշան ալ Սարգիս սրբազանին խօսքերուն իրաւունք տալով՝ Հայոց ազգին վրայ տնուրութեան անյեղի վստահութիւնն ու սէրը յայտնեց» :

—Ս. Եղիպտոսէն հասած լուրերը կըծանուցանեն թէ Պարսից վեհաճառ՝ Հաճը՝ Հայոց ազգին վերայ ունեցած իւր սիրալիր խնամքը և մեր Աստուածապատիւ Հայրապետին՝ վերայ ունեցած մեծ համարմանը նոր ապացոյց միւսաւորեց իւր, բարեհաճեք Երեմի և Երեւանի կարգին (Հերի Սուրբաթի) առաջին աստիճանի շքանշանը յուղարկել Գեորգ Զորորդ մեր վեհափառ Վաթիկիոսին :

—Կարենէն հասած լուրերը կըծանուցանեն թէ Հասանգալէի Ս. Աստուածածնի վանքը մօտերս բռնուրդին կողմաւորուեց և աւազակներէն, որոնք ամեն բան վերցնելով փախեր են : Հասանգալէ գիւղաքաղաքը Կարենէն միայն 5-6 ժամ հեռու է :

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄ

Երկայ ամսոյս՝ 23ին քաղքիս Ս. Հովնաթանեան վարձարանին հարցաքննութիւնը պիտի սկսի : Եւ խալիքական կարգի դասերը՝ առաւօտները ժամը 9ին մինչեւ կէս օր, իսկ երկրորդական կարգի դասերը կեսօրէն ետեւ ժամը 3ին մինչեւ 6 պիտի քննուին :

Իսկ Ս. Մեսրոպեան վարձարանի հարցաքննութիւնը ամսոյս 30ին պիտի սկսի : Երկրորդական եւ բարձրագոյն կարգի դասերը հետգիտէ պիտի քննուին առաւօտները՝ 9ին ց12, եւ կեսօրէն ետեւ՝ 3ին ց6 :

Ուստի հոգաբարձութիւնը արժան կըգաւտի հրաւիրել բոլոր աշակերտաց եւ աշակերտուհեաց ծնողքն, արք եւ տիկնայք, եւ ամեն ազգայիններն որոշեալ ժամերուն ներկայ գտնուիլ ի վարձարան :

Յիշեալ ազգային վարձարանաց հոգաբարձութիւնը կըփութայ նաեւ մասնաւոր հրաւիր կարգի քաղքիս Հայ ուսումնականներուն, որ բարեհաճին ներկայ գտնուիլ հարցաքննութեանց եւ ի մօտուս քննեն եւ իմանան թէ ուսանողներուն վիճակը եւ թէ վարձարաններուն ներքին ընթացքը :

Զմիւռնիա, 20 Յունիս 1869 :

